

GUIA FÀCIL PER A UN ÚS NO SEXISTA DE LA LLENGUA

1. OBJECTIU D'AQUESTA GUIA

Aquesta guia pretén ser un ajut a l'hora de produir textos en l'àmbit administratiu evitant l'ús sexista i androcèntric de la llengua. No pretén ser exhaustiva, ni ser un manual de conceptes teòrics ni un fulletó alligador, sinó senzillament un recull de recursos i estratègies per fer més fàcil i entenedora la praxi quotidiana utilitzant un llenguatge que no exclouï sistemàticament les dones del discurs.

2. ALGUNS TÒPICS QUE CAL ERADICAR

Sovint, quan es planteja la qüestió d'evitar el sexisme lingüístic sentim comentaris com aquests:

"Ja és prou complicada la meua feina per què ara, a més, hagi d'escriure "professors i professores" i tot això"

"És una pèrdua de temps"

"Hi ha qüestions més importants a resoldre; això no solucionarà res"

"De què servirà que jo m'esforci, si la resta no ho fa o no ho valora?"

"Si s'ha de passar pel tub, passarem"

"Ho faré perquè m'ho manen, però jo no em crec res de tot això"

"No veig que s'hagi de canviar res: quan diem "els ciutadans", ja s'entén que inclou homes i dones", etc.

Això demostra que hem oblidat el transcendental paper que juga el llenguatge en la vida humana i que és impossible imaginar cap activitat pròpia dels éssers humans sense ell. El llenguatge és una eina al servei de la comunitat humana que l'usa i amb ell reflectim la nostra manera de ser i pensar i és l'instrument que "passarem" a les generacions futures. Així doncs, si volem presumir de societat democràtica, hem d'eradicar els usos lingüístics discriminatoris o sexistes.

Són diversos els arguments sovint al·legats per oposar-se o ridiculitzar l'ús no sexista del llenguatge. Aquí en tenim uns quants:

- Va en contra de l'economia del llenguatge. Un dels principals motius pels quals es ridiculitza l'ús no sexista del llenguatge és la creença infundada que aquesta pràctica comporta un redactat més llarg i carregós. Ara bé, si usem bé les estratègies que en aquesta guia es proposen això no té per què ser així; ans al contrari. Amb tot, si amb l'increment de dues o tres paraules aconseguim no excloure ningú (incloent les dones, que constitueixen la meitat de la població mundial), haurà valgut la pena.
- Genera impersonalització. L'ús de termes genèrics o neutres, poden suposar per a algunes persones una despersonalització. Per exemple, quan es fa servir 'l'empresariat' en comptes de 'els empresaris', hi ha qui té la sensació de perdre tracte personal. Aquesta percepció és estrictament cultural i subjectiva i, en tot cas, sempre és millor un ús neutre de la llengua (cf. "l'empresariat"), que un ús exclouent i discriminatori ("els empresaris").
- Com que no hi ha mala intenció, no és necessari. Certament, és difícil trobar casos en què realment l'ús sexista sigui deliberat i malintencionat; generalment es tracta de desídia, insensibilitat o desconeixement, però els resultats resulten ser els mateixos.
- Hi ha coses més importants per les que lluitar. Sempre hi haurà, davant de qualsevol qüestió, aspectes més importants pels que 'lluitar'. Ara bé, atès que el llenguatge modela comportaments i conductes personals i col·lectives, fer-ne un ús no sexista sempre serà un pas endavant per a la igualtat.

3. COM USAR AQUESTA GUIA

Aquesta guia s'articula al voltant de 2 eixos: 1) identificar els usos sexistes del llenguatge; 2) proporcionar algunes estratègies per evitar-los. Els recursos i estratègies proposades apareixen

classificades en apartats (taules). En cada apartat o taula els termes o expressions sexistes a evitar apareixen ordenats alfabèticament i acompanyades de l'expressió no sexista proposada.

4. QUÈ SÓN USOS SEXISTES DEL LLENGUATGE

Considerem usos sexistes i androcèntrics del llenguatge:

a) L'ús indiscriminat del masculí com a genèric:

- amb article: *el professional, l'operari, el director, els treballadors* per referir-nos a homes i dones indistintament;
- ús habitual d'expressions pretesament globalitzants: *tots*, en lloc de *tothom*.

b) Ús arbitrari de l'ordre d'aparició, és a dir, no respectar l'ordre alfabètic o de jerarquia professional en una enumeració de persones d'ambdós sexes, preferint un ordre que prioritza els individus de sexe masculí.

Exemple. "El Sr. Duran i la Sra. Aguado presidiren la reunió",
en lloc de, "La Sra. Aguado i el Sr. Duran presidiren la reunió".

c) Persistència de tòpics sexistes.

Exemple. "Importants líders empresarials i elegants empresàries es reuniren dijous passat a París"

5. ESTRATÈGIES I RECURSOS PER EVITAR USOS SEXISTES DEL LLENGUATGE

Són diverses les estratègies per evitar usos sexistes del llenguatge en funció de la situació, el context o la tipologia de text a la qual ens enfrontem.

5.1. ÚS DE GENÈRICS

	En lloc de	Proposem
	El director	La direcció
	El venedor	La persona venedora
	Els accionistes	L'accionariat
	Els adolescents	L'adolescència
	Els aficionats	L'afició
	Els alcaldes	Les autoritats municipals
	Els altres	La resta, l'altra gent, altres persones
	Els amics.....	Les amistats
	Els ancians	La gent gran
	Els avantpassats	L'ascendència
	Els catalans.....	El poble català, tothom qui viu a Catalunya
Ús de genèrics i abstractes	Els ciutadans.....	La ciutadania, la població, la societat
	Els clients	La clientela
	Els competidors	La competència, les empreses competidores
	Els consellers	El Consell executiu, el govern
	Els consumidors.....	El públic consumidor, el sector de consum
	Els convidats	Les persones convidades, la concurrència
	Els electors.....	L'electorat
	Els empresaris	L'empresariat
	Els espanyols	El poble espanyol
	Els espectadors	El públic
	Els experts	La gent experta, l'equip expert

Els famosos	La gent famosa
Els fills	La descendència
Els funcionaris	El funcionariat
Els guàrdies de seguretat	El personal de seguretat / La seguretat
Els homes	La gent, el gènere humà, l'espècie humana
Els joves.....	La joventut, el jovent
Els lectors.....	El públic lector, l'audiència
Els lleidatans	La població lleidatana, Lleida, la societat lleidatana
Els metges i les infermeres.....	El personal sanitari
Els metges	El personal / equip / cos mèdic
Els nens	La canalla, les criatures, els infants
Els nois.....	La joventut, el jovent
Els pagesos.....	La pagesia
Els polítics	la classe política
Els ponents	Les ponències
Els presos	La població reclusa
Els propietaris	Les persones propietàries
Els proveïdors	La proveïdoria, el proveïment, les empreses proveïdores
Els regidors	La corporació municipal, les regidories
Els socis	L'agrupació, l'associació
Els treballadors acomiadats.....	El personal acomiadat
Els treballadors	El personal, la plantilla
Els veïns.....	El veïnat (barri), la comunitat (edifici)
Els voluntaris.....	El voluntariat
L'alcalde	L'alcaldia, l'ajuntament
L'home	L'ésser humà
L'home del carrer	La gent del carrer
Les administratives	El personal d'administració
Les infermeres	El personal d'infermeria
Les secretàries.....	El personal de secretaria
Les senyores de la neteja	El personal de neteja
Molts pensen	Molta gent pensa, en general es pensa
Tots	Tothom, tota la gent, tot el món
Tots sabem.....	Tothom sap, se sap perfectament, és ben sabut

5.2. LA PRONOMINALITZACIÓ

	En lloc de	Proposem
Ús de <i>qui</i>	Els usuaris d'aquest servei.....	Qui usa aquest servei
	Els viatgers	Qui viatja
	Els que pensen que	Qui pensa que

5.3. LA BARRA

L'ús de la barra és molt habitual i sovint resulta apropiat en documents produïts per l'Administració pública i les entitats financeres. Així, trobem constantment, no només *Sr./Sra.*, *director/directora*, sinó també *CIF/NIF*, *DNI/Passaport*, *compte corrent / compte d'estalvi*, etcètera. La seva finalitat és estalviar espai en el document administratiu (impresos, instàncies, formularis), però no s'ha d'usar en

textos més amplis o d'una altra tipologia. En aquests, és preferible l'ús d'altres recursos, inclòs el doble gènere (*l'operari o l'operària*).

	En lloc de	Proposem
Ús de la barra	Sr.	Sr./Sra.
	Nom del pare.....	Dades del pare / de la mare

5.4. EL DOBLE GÈNERE

Algunes persones adueixen, com a argument per oposar-se a l'ús del doble gènere, que utilitzar sistemàticament el masculí i el femení carrega innecessàriament el text i en dificulta la lectura. Tanmateix, l'ambigüitat del gènere masculí, atesa la doble funció que se li ha assignat (designar els homes i designar el col·lectiu humà), fa imprescindible la indicació de quan s'està fent al·lusió també a les dones. En conseqüència, en alguns casos molt concrets, el doble gènere no és innecessari sinó desambiguador.

L'ús de les formes dobles es pot aplicar de formes diverses:

- En articles i substantius:

En lloc de	Proposem
Els treballadors	Els treballadors i les treballadores Treballadors i treballadores

- Només en articles:

En lloc de	Proposem
Els periodistes	Els i les periodistes Les i els periodistes

Quan s'opta per aquest recurs, de forma quasi sistemàtica es col·loca el masculí davant del femení. Però això no té perquè ser així necessàriament. En rigor, podríem aplicar perfectament el criteri alfabètic a l'hora de decidir quin gènere s'ha de posar primer. D'aquesta manera, diríem *'El traductor o la traductora'* o també *'l'autor o autora'*, però en canvi *'les mares o els pares'*, *'les noies o els nois'*, *'benvolgudes i benvolguts'*, etc.

	En lloc de	Proposem
Ús del doble gènere	El director	El director o la directora
	L'alumne.....	L'alumne o l'alumna
	El sota signant.....	El o la sota signant
	Els ciutadans.....	Els ciutadans i (les) ciutadanes
	Els lleidatans	Els lleidatans i (les) lleidatanes
	Els electors.....	Els electors i (les) electrores
	Els agricultors afectats	Les agricultores i (els) agricultors afectats
	Els treballadors acomiadats.....	Les treballadores i (els) treballadors acomiadats
	Els pares	Les mares i els pares
	Benvolguts	Benvolgudes i benvolguts

5.5. SUPRESSIÓ DE L'ARTICLE

En alguns casos (substantius que per ells mateixos no estan marcats com a masculins o femenins (*comercial, col·lega, accionista, pensionista, periodista*, etc.), un recurs ben senzill és ometre l'article:

En lloc de	Proposem
L'encàrrec es fa a uns comercials competents	L'encàrrec es fa a comercials competents
Uns col·legues professionals	Col·legues professionals
Assemblea dels accionistes de l'empresa	Assemblea d'accionistes de l'empresa

5.6. ALTRES RECURSOS

De vegades, no hi ha un únic recurs a usar o cap dels proposats anteriorment hi escau prou bé. Llavors es tracta d'estar alerta per no fer redactats asimètrics, androcèntrics ni sexistes, per a la qual cosa sovint cal refer la frase:

	En lloc de	Proposem
<i>Ús no asimètr</i>	L'Alborch i Felipe González La Sra. Thatcher i Blair Vindran el senyor Ticó, acompanyat de la senyora Camats i la senyoreta Serrano. Sra. de Farré (Montse Feliu)	Carmen Alborch i Felipe González La Sra. Thatcher i el Sr. Blair Vindran les senyores Camats i Serrano i el senyor Ticó. Sra. Feliu
<i>Ús no androcèntric</i>	S'organitzaran activitats culturals per a les dones dels socis. Els nòmades es traslladaven amb els..... seus estris, dones, ancians i nens d'un lloc a un altre.	S'organitzaran activitats culturals per a qui acompanyi les persones sòcies. Els grups // pobles nòmades es traslladaven amb els seus estris d'un lloc a un altre.
<i>Altres recursos</i>	Estan compromesos amb la..... sostenibilitat És bo per al benestar de l'home..... A la prehistòria l'home vivia en coves. Es recomana als usuaris de la tarja que l'utilitzin correctament. El qui subscriu, nascut a..... Els que disposin d'assegurança Molt agraïts per la seva assistència.... Siguin benvinguts	Tenen un compromís amb la sostenibilitat. És bo per al nostre benestar. A la prehistòria vivíem / es vivia en coves. Recomanem que utilitzi la seva tarja correctament. / Es recomana l'ús correcte de la tarja. La persona que subscriu, nascuda a ... / Qui subscriu, natural de ... Qui / les persones que disposin de ... Els agraïm la seva assistència. Els donem la benvinguda. En presentar la sol·licitud pot demanar-se còpia d'aquesta Dades de la persona que signa.

6. CASOS MÉS HABITUALS (NOMS D'OFICIS, CÀRRECS I OCUPACIONS)

En primer lloc, cal eradicar usos asimètrics de noms d'oficis o càrrecs (tant en masculí com en femení); així,

En lloc de	Proposem
Els directius	El personal de direcció
Les secretàries	El personal de secretaria
Les dones de la neteja	El personal de neteja

Cal parar atenció especialment als tractaments personals (sobre tot, en els encapçalaments de cartes i en les signatures). En aquest cas, es poden plantejar diverses situacions o contextos:

- a) si coneixem la identitat de la persona destinatària
- b) si no coneixem la identitat de la persona destinatària.

En el primer cas, sovint podem trobar usos androcèntrics o sexistes en la denominació d'alguns càrrecs de responsabilitat, tant en l'administració pública com en l'empresa privada, tot i conèixer la identitat de la persona en qüestió:

Exemple 1	El Director comercial Signat. Mercè Campabadal Ciuraneta
Exemple 2	El Cap de servei Signat. Mercè Campabadal Ciuraneta

En aquests casos s'està cometent un error de concordança gramatical, ja que és com dir: *El senyora Maria Lluïsa* o *El senyor Maria Lluïsa*. Així doncs, quan coneixem la identitat de la persona en qüestió hem de respectar el sexe de la dita persona i, en cas que sigui una dona, no podem referir-nos a ella en masculí, ni tant sols si es pretén interpretar el masculí com a genèric o gènere no marcat, ja que en aquest cas el gènere sí està marcat: és el femení:

Proposta 1	La Directora comercial Signat. Mercè Campabadal Ciuraneta
Proposta 2	La Cap de servei Signat. Mercè Campabadal Ciuraneta

En el segon cas (quan no coneixem la identitat de la persona destinatària) o bé es tracta d'un document "obert", és a dir, que pretén ser vàlid en qualsevol circumstància (com un formulari, un imprès, una circular, un model de carta estàndard, una convocatòria, etc.), recomanem:

1- **L'ús de genèrics:**

En lloc de	Proposem
El gerent	La gerència
El director	La direcció, l'equip directiu
El cap de servei	La prefectura de servei
El secretari	La secretaria
El tresorer	La tresoreria
L'administrador	L'administració
L'interventor	La intervenció
L'encarregat tècnic	La persona encarregada tècnica
L'inspector	La persona responsable de la inspecció / la inspecció
L'interessat	La persona interessada
Nascut a...	Lloc de naixement, natural de

2- **L'ús de formes dobles:**

En lloc de	Proposem
El gerent	El gerent / la gerent
El director	El director / la directora
El cap de servei	El / La cap de servei
El secretari	El secretari / la secretària
El tresorer	El tresorer / la tresorera
L'administrador	L'administrador / l'administradora
L'interventor	L'interventor / la interventora
Sr.	Sr./Sra.